

***Jak o sobě ví duše · Překročení prahu · Vzpomínání
a nesmrtelnost · Poznávání elementárního světa
a probouzení elementárního těla · Skok do
astrálního těla · Samota · Láska a nenávisť
v duchovním světě***

Máme-li se dostat k úkolům tohoto krátkého přednáškového cyklu, potřebujeme takové představy, jaké jsme získali včera, a také některé další, které zkrátka musíme mít, pokud chceme charakterizovat to, co bylo především naznačeno v programové přednášce.

Zjistíte, že tam, kde se v literatuře nebo někde jinde mluví o iniciaci, je nějakým způsobem dotčena záhada, která je tak blízká všemu lidskému, záhada smrti. A zjistíte, že se ve všem, co by se dalo nazývat zprávami, poukazuje na to, že člověk, jenž má být iniciován, musí na určitém stupni prodělat v poněkud jiné formě něco podobného průchodu branou smrti. Tyto zprávy se pro okultistu skutečně zakládají na pravdě. Neboť zkušenosti, které je třeba učinit při výstupu do duchovních světů, se dotýkají týchž zkušeností, které člověk musí prodělat při přirozeném přechodu ze života ve smyslovém těle k onomu jinak uzpůsobenému životu, který probíhá ve zcela jiném prostředí¹ mezi smrtí a novým zrozením.

Chceme-li se skutečně přiblížit k tomu, oč se při tom jedná, musíme si nejprve položit otázku: Jak o sobě vlastně člověk ví v obvyklém životě? - Možná není zrovna zajímavé klást tak abstraktní otázku, avšak k pochopení iniciačního děje je skutečně nezbytné podívat se na problém, jak o sobě ví duše.

Čím je během spánku, duše neví, buď totiž probíhá spánek v bezvědomí, anebo do něj vstupují sny, které musí být vyloženy teprve okultismem,

---

¹ v něm. orig. *Umhüllung* - pozn. překl.

chce-li je člověk správně chápat. Otázka: Čím je si člověk, čím je jeho duše v obvyklém smyslovém bytí? - se tedy může týkat pouze denního života. Víme ovšem, že tu jsou především brány, jež nazýváme našimi smyslovými orgány a jimiž do naší duše proudí svět barev a světla, svět tónů, svět pachů, teplo a chlad a tak dále, a to, co ve smyslovém světě nazýváme naším světem, je v podstatě jenom souhrn všeho, co do nás proudí branami našich smyslů. Potom máme nástroj našeho rozumu, našich pocitů, našeho chtění; tímto nástrojem zpracováváme to, co se před námi objevuje ve vnějším světě. V naší duši se objevují žádosti, přání, snažení, uspokojení, neuspokojení, oblažení, zklamání a tak dále, a když se podíváme na celý rozsah toho, co o sobě člověk ví, pak je to to všechno, co jsme si uvedli. Jestliže chceme v běžném životě poznat, co je vnitřním světem, pak nemůžeme vlastně uvést nic jiného než souhrn toho, co jsem nyní popsal.

Přitom se člověk může pozorovat i zvenčí. Může pozorovat své tělo. Na základě nejrůznějších skutečností, které teď není třeba jednotlivě uvádět, si uvědomuje, že své tělo musí považovat za nástroj pro bdělý denní život mezi narozením a smrtí. Do tohoto života vstupují touhy, o nichž jsme se již zmínili; vstupuje do něj touha vědět, čím je vlastně člověk, vymezen narozením a smrtí, touha dostat se ven z toho, co bychom mohli nazvat životní temnotou. Člověk však nemá zprvu nic kromě toho, nemá zprvu v obvyklém smyslovém bytí žádné zážitky. Jeho zážitky jsou zkrátka takové, že bdělé denní vědomí vyplňují vystupující a ustupující pudy, žádosti, smyslové pocity, představy, rozumové kombinace a tak dále. Nuže, připojme k tomu to, co se před námi objevilo v závěru naší včerejší přednášky.

Upozornili jsme na to, že člověk, dostane-li se na hranici mezi smyslovým bytím a bytím duchovním, musí změnit své

představy, že za sebou musí zanechat to, co si myslel o ošklivosti a kráse, o pravdě a klamu, o dobru a zlu, protože tyto pojmy získávají zcela jiný význam a hodnotu, zcela jiné zaměření, vstoupí-li člověk do duchovních světů. Z toho si už můžeme udělat představu, jak se musíme proměnit, chceme-li vstoupit do duchovních světů.

Přes Nuže, poté co jsme se podívali na to, jak o sobě člověk ví v
práh si s bdělém denním životě mezi narozením a smrtí, můžeme si s
sebou nic ohledem na to, co bylo řečeno včera, položit otázku: co si
nevez- člověk z toho, jak sám o sobě ví, může vzít s sebou přes
meme hranici, na níž stojí strážce prahu? Co si může z toho, co prožívá ve smyslovém bytí jako pudy, žádosti a vášně, ze svých pocitů a představ, z rozumových pojmů a úsudků, které prožívá, vzít s sebou přes hranici, na níž stojí strážce prahu? - Ba, patří k prvním krokům iniciace, že člověk zjistí, že si ze všeho, co považuje za sebe sama, nemůže vzít s sebou vůbec nic! A není to řečeno nijak přehnaně nebo paradoxně, nýbrž slovo od slova pravdivě - ze všeho, o čem vlastně ve smyslovém bytí můžeme mluvit, nemůžeme vzít s sebou do duchovního světa vůbec nic, ale musíme nechat všechno za sebou na hranici, na níž stojí strážce prahu.

Uvědomte si však nyní jednu věc: Na všem, co člověk ve smyslovém bytí považuje za sebe sama, lpí přece jen něco, něco nanejvýš závažného, a sice skutečně to, na čem u kroků iniciace záleží. Lpí na tom to, že to člověk miluje a má to rád a že si vůbec nevystačí s obvyklým, poněkud nesympatickým pojmem egoismu. Tím to totiž nesprovedíme ze světa, řekneme-li, že člověk má odložit svůj egoismus, pak že nesobecky² přejde do oblasti duchovního světa. To se, můžeme-li mluvit takto jednoduše, lehko řekne. Avšak tento egoismus je ve skrytějších, jemnějších členěních své podstaty úzce spjat s tím, co nejen egoisticky považujeme v životě za cenné, ale co za cenné považovat musíme, protože ve světě, v němž musíme prodlévat, jsme díky tomu člověkem. Jsme lidmi díky tomu, že můžeme udržet pohromadě to, co se

---

2 v něm. orig. *selbstlos*, tzn. prost svého ega - pozn. překl.

dozvíme, a že o tom můžeme určitým způsobem přemýšlet, že můžeme prožívat. Díky tomu všemu jsme těmi lidmi, kterými jsme. A co všechno můžeme vykonat v obvyklém smyslovém bytí, konáme díky tomu, že si ceníme své schopnosti udržet ve své osobnosti, ve své individualitě pohromadě to, co prožíváme. A kdybychom si necenili toho, co prožíváme, byli by z nás v životě lenoši nebo neteční lidé a ničeho bychom v obvyklém světě nedosáhli.

Bylo by proto povrchní říci, že egoismus je třeba za všech okolností považovat za něco škodlivého. Neboť ve svém jemnějším členění znamená sílu ženoucí člověka vpřed ve světě, v němž je už jednou inkarnován. A přesto to vše musí být odloženo, musí to ustoupit, musí to ustoupit z toho prostého důvodu, protože je to nevhodné pro svět, do nějž musíme vstoupit. Podobně jako je naše smyslové tělo nezpůsobivé k lázni v železe o teplotě 900 °C, tak je to, co nazýváme svým egem³, spolu s tím, co milujeme v obvyklém světě, nezpůsobivé ve světě duchovním. A musíme to nechat za sebou z toho důvodu, že by se nám stalo něco podobného tomu, co by se stalo našemu smyslovému tělu, kdybychom se vrhli do železné lázně o teplotě 900 °C: nemohli bychom v ní pobýt, museli bychom v ní zahynout.

Nyní vás asi napadne myšlenka, která je zcela samozřejmá, která jen musí být uchopena a procítěna ve své hloubce: Když tedy odložím vše, čím jsem, o čem vůbec lze mluvit ve smyslovém bytí, co mi pak vlastně zbude? Mohu pak vůbec ještě sám vstoupit do duchovního světa, když musím nejprve sám sebe odložit? - To je právě to, že člověk nemůže nic z toho, o čem ví, že tím je, vzít s sebou do nadsmyslových světů, a že všechno, co si do těchto světů může s sebou vzít, je něčím, o čem on v obvyklém světě nic neví. To jsou skryté aspekty bytí spočívající v hlubinách duše, jež vězí v člověku a o nichž on nic neví. A ty musí být tak silné, aby člověk z toho, o čem nic neví, vnesl do duchovních světů to nezbytné, když všechno, o čem ví, musí venku odložit.

---

3 v něm. orig. *Selbst* - pozn. překl.

Abyste tuto myšlenku, nebo lépe řečeno pocit, mohli skutečně důkladně uchopit, spojte si to, co bylo právě řečeno, s obvyklou myšlenkou smrti. Pro obvyklý smyslový život je jen samozřejmé, že člověk miluje všechno, za co se může považovat. A protože o sobě jinak nic neví, má vedle touhy po nesmrtelnosti touhu ponechat si to, co miluje ve smyslovém bytí. Proto se může dostavit tak velká hrůza a člověka může naplnit pocit děsu z duchovního světa, protože se musí vynořit myšlenka: vstupuješ do bezpodstatné neurčitosti, nevíš, jestli se v ní dokážeš zachovat, neboť o čem víš, o to přijdeš!

Patří ovšem k iniciaci, že aspekty bytí spočívající ve skrytých hlubinách duše jsou již během smyslového života vyzvednuty a přivedeny do vědomí. To se zčásti děje pomocí prostředků, které jsou popsány v knize „Jak dosáhnout poznání vyšších světů?“⁴, kdy jsou z hlubin duše vyzvědány do vědomí zážitky, které se objevují, dá se říci, jako zhuštěný, zesílený duševní život. A tento zhuštěný, zesílený duševní život, o němž člověk jinak nic neví, může přejít do duchovního světa.

Proto se člověk meditacemi, koncentracemi, tím, co je ve „Strážci prahu“ nazváno „myšlenkově silným chováním duše“, připravuje, aby si něco vzal s sebou do duchovního světa, aby tam za prahem mohl něčím být.

Co se však děje s tím, co člověk odložil? To je ovšem něco neobyčejně důležitého. Pokud bychom podávali obrazný, názorný popis, mohli bychom nejprve skutečně říci, že vše, o čem můžeme mluvit ve smyslovém bytí, o čem víme, odložíme na hranici u strážce prahu,

jako bychom si svlékli šaty a bez šatů bychom s ohledem na všechno duševní přešli do duchovního světa. Obrazně je to řečeno naprosto správně. Avšak vzhledem k iniciaci je nutné, aby se nedělo

---

⁴ česky vyšlo jako „O poznávání vyšších světů“, Baltazar, Praha 1993, a Michael, Svatý Kopeček 2000 - pozn. vyd.

jen toto, ale aby se stalo ještě něco jiného: že sice odložíme své ego (Selbst) a všechno, co na nás je, ale že si přece jen něco z toho vezmeme s sebou; jinak bychom totiž ztratili veškeré spojení s bytím, o němž jsme předtím věděli jako o bytí jediném. Musíme si tedy přece jen vzít něco s sebou! Stojíme zde před rozporem, který lze ovšem velmi snadno vyřešit, před rozporem, že máme všechno nechat za sebou, a přece si máme z toho, co tam zanecháme, vzít něco s sebou.

Srovnám-li to s jedním jevem obvyklého života, snadno pochopíte, co to znamená pro duši, když prodělává tento děj. V životě existuje také jeden podobný děj, který s tímto dějem můžeme srovnat, ačkoli je co do pocitu mnohem silnější, mnohem vehementnější. Je to proces vzpomínání si na něco, co jsme v životě prožili. To, co jste včera prožili, jste nechali za sebou, ve vzpomínce jste si to však vzali s sebou. To je důležité: člověk se musí předchozími meditacemi, koncentracemi atd. připravit, aby - překračuje-li práh do duchovních světů - měl sílu uchovat si v nadsmyslové vzpomínce to, co nechal za sebou. Není-li odpovídajícím způsobem připraven, nemá tuto sílu, aby si na to vzpomněl. Potom ale člověk není pro své vědomí ničím, protože o sobě nic neví.

Zachování Jde o to, abychom se pomocí nadsmyslové vzpomín-

vzpomínky ky, jestliže stojíme v duchovním světě, rozpomněli na to, co jsme nechali za sebou. Nic jiného než tyto vzpomínky vzít s sebou nemůžeme; a to, že je s sebou vezmeme, nám uchová vše, co bychom mohli nazvat konti-

nuitou, zachováním svého Já (Selbst). I v obvyklém životě přicházíme o souvislost vědomí a tím o vlastní Já (Selbst), když věci, které bychom si měli pamatovat (řekněme mnohé v našem životě), prostě musíme ze svého vědomí vymazat nebo je chorobně

zapomínáme.

Na nepřetržité vzpomínce závisí v obvyklém životě mnohé; na vzpomínce v nadsmyslovém životě - na zachování vzpomínky na obvyklý život - závisí všechno, co umožňuje první kroky iniciace. Tato vzpomínka je zkrátka možná; a objevuje se prostřednictvím iniciace; od této vzpomínky můžete opět vést nit k záhadě smrti.

Projde-li člověk smrtí, nemá sice tytéž síly, které získává iniciací, ale když odloží své tělo, dostává určitým způsobem síly tím, že mu pomůžou jiné bytosti nadsmyslového světa. Dostává možnost uchovat si vzpomínku na to, co zapomněl, když odložil své tělo.

A nyní máte reálnou možnost dát si odpověď na otázku: Co zbude z mých duševních zážitků, projdu-li branou smrti; jak žije duše dál? To je ta nejdůležitější otázka. A zkušenost iniciovaných vám dává odpověď: Duše žije dál, protože v hlubinách, skrytých prazákladech duše jsou síly, které mohou uchovat ve vzpomínce vše, co bylo prožito. Být nesmrtelný znamená mít takovou sílu, aby bylo možné uchovat si ve vzpomínce prožité, uplynulé bytí. To je vlastní definice lidské nesmrtelnosti. Iniciací je podán důkaz, důkaz podložený zkušeností, že v člověku žijí síly, které [mu umožňují], aby se po odložení smyslového těla rozpomněl na všechno, co ve smyslovém bytí a vůbec prožil.

Tak člověk uchovává sám sebe do budoucnosti, tak **Monáda** prožívá své vnitřní bytí v bytí budoucím jako vzpomínky. Pociťujte celou mohutnost myšlenky, která vyplývá z iniciace a která mohla být vyjádřena slovy: lidská by-

Á

Á

Á

ÁÁÁÁ Á

tost je takového druhu, že silami nadsmyslové vzpomínky nese svou vlastní podstatu budoucími časy. Bu- dete-li cítit tuto myšlenku, budete-li ji cítit do prázdnoty vesmíru tak, že si představíte duši nesoucí sama sebe věčností, pak budete mít mnohem lepší definici toho, co bývá nazýváno monádou, než jak by mohla být dána nějakými filosofickými pojmy. Neboť pak budete cítit, co monáda je, co je v sobě uzavřená, sama sebe nesoucí podstata. O těchto věcech lze získat představu jen na základě zkušeností iniciace.

To je teprve jedna strana toho, co vám mám popsat. Musíme se ještě blíže podívat na první kroky iniciace, chceme-li to procítit a dojít k tomu, co nám může poskytnout představy o iniciaci. Dejme tomu, že nějaký člověk dospěje na základě myšlenkově silného chování své duše, neboli cizím slovem meditací, k tomu, že dokáže vnímat mimo své fyzické tělo, že dokáže vnímat nejprve ve svém elementárním neboli éterném těle. Toto vnímání člověk prožívá v onom těle, které je ve svých jednotlivých částech pevněji vázáno na mozek (méně pevně například na ruce), prožívá vciťování se do elementárního těla tím, že má pocit: rozprostírám se, rozpínám se, roztékám se do neurčitých dálav světa. - Takový je subjektivní pocit. Není tomu ovšem tak, že by se člověk rozplýval do bezpodstatnosti a neurčitosti, nýbrž všechno je tu konkrétním životem. Člověk se vží- vá do samých konkrétností a zároveň získává v tomto rozprostírání se zcela určité zážitky. Obzvlášť jeden pocit může člověk snadno získat, a málokdo (nenasta- nou-li zvláštní okolnosti) z těch, kdo procházejí prvními kroky iniciace, zůstane této zkušenosti ušetřen. Je to zkušenost úzkosti, strachu, zkušenost, jako by byl člověk ve vesmíru a neměl půdu pod nohama, stísňující pocit v duši. Takové jsou tedy vnitřní zážitky, které při tom člověk prožívá. Pak tu je ale něco ještě důležitějšího.

Když v obvyklém životě myslíme, když máme nějakou

představu, když jedna myšlenka vyvolává druhou, tehdy řadíme myšlenku k myšlence, možná k tomu ještě přičleníme pocity, přání, chtění a tak dále, a v případě zdravého duševního života budeme mít vždycky možnost říci si: *já si to myslím, já to cítím.* - Bylo by totiž přerušením, narušením zdravého duševního života, kdybychom neměli možnost tímto způsobem mluvit. Při vrůstání do elementárního neboli éterného těla se rozprostíráme, ale zároveň se rozprostírají myšlenky. Když myslíme, ztrácíme pocit, jako bychom byli v sobě, a získáváme pocit, že vrůstáme do elementárního světa, tento svět je protkán myšlenkami a tyto myšlenky se myslí. To se vynoří jako zážitek. Je to, jako bychom byli smazáni a jako by se myšlenky myslely, jako by pocity, které sami máme nebo které věci mají, se pociťovaly, jako bychom sami nemohli chtít, nýbrž jako by to vše v nás procítalo ke chtění. Být oddán objektivitě, světu, to je pocit, který máme. Avšak zpravidla je tomu tak (a to je opět zkušenost při prvních krocích iniciace), že se k tomu přidruží jiný pocit. Stejnou měrou, jakou se rozprostíráme, jakou se myšlenky samy myslí, pocity se pociťují, je vědomí stále slabší a slabší, víc a víc tlumenější; vědění je omámené.

Jestliže učiníme v duši takové zkušenosti, vyvstává nutnost nechat do duše vstoupit něco zcela určitého, Vyvstává nutnost, aby duše tyto věci pokud možno přesně uchopila. Proto jsem podobné, třebaže ne totožné věci, věci stejně zaměřené, sestavil v knize „Cesta k sebepoznání člověka“, a pokud si tyto přednášky

dáte do souvislosti s touto knihou, tak vám to leccos dá. - V duši se pak musí vynořit něco zcela určitého, co sami navodíme, podobně jako jsem to popisoval včera. Musíme se totiž cvičit v sebezpytování, musíme se pokusit bez jakýchkoli ohledů si připomínat opravdu hrubé chyby, o nichž víme, že je máme, tak aby se před naší duší ukázalo, jak málo vlastně odpovídáme velikému ideálu lidství.

Musíme se vcítit do toho, jak málo odpovídáme

;

velikému ideálu lidství: vyvolat si v duši opravdu medita- tivně, myšlenkově silně právě svou morální nebo jinou slabost. Budeme-li tak totiž činit, bude nás to posilovat. A to, co se už začalo zatemňovat, co už začalo vypadat tak, jako by to mělo zmizet v jakýchsi duševních mdlobách, se opět rozjasní. Člověk to opět začne vidět. Při té příležitosti však pozná zase něco jiného, co lze vyjádřit jednoduchými slovy, co je ovšem při prvních krocích na cestě k iniciaci skličující a dokonce děsivé.

To všechno jsou slova, která se týkají duševního, ni- koli tělesného života, neboť tomu, kdo je správně uváděn do duchovního světa, se dostalo i takového poučení, že o vnějších tělesných nebezpečích nelze mluvit. Pokud takový člověk skutečně věrně uposlechne dobrých rad, může zůstat navenek v životě stejný, třebaže se v jeho nitru vzdouvají a opadají vlny všelijakých trýzní, bolestí, vlny zklamání a možná i tušených blažeností. Avšak takovými věcmi musí projít, neboť v nich spočívají zárodky vyššího zření, vyššího nazírání. Člo- věk pak pozná, že když se naučí pozorovat, vnímat, prožívat mimo fyzické tělo, když tedy dospěje k životu v elementárním těle, naučí se vrústat popsáním způsobem do elementárního světa. Když ale dělá to, co bylo právě popsáno, pozná důvod, proč tento elementární

svět mizí jakoby v mdlobách, což by se jednoduchými slovy dalo vyjádřit tak, že bychom řekli: tento svět člověka nemá rád, zdá se mu, že se do něj nehodí. A toto zatemňování, toto mizení je toho prostě výrazem: ten svět ho do sebe nepustí.

Pokud si ovšem vytýkáme své chyby, získáváme sílu, a tak se opět rozjasňuje to, co nejprve zmizelo. Tím ale získáváme zřetelný pocit: kolem tebe je nadsmyslový svět elementárního druhu, ty však do něj smíš vstoupit jen do určité míry. Vpustí tě dovnitř do té míry, jak budeš sám sebe morálně, intelektuálně stále více posilovat, jinak ne; a dá ti to najevo tak, že před tebou zmizí.

To je to napínavé, to stísnující nebo někdy i stravující a zničující: onen - dalo by se říci - boj o duchovní svět, vědomí toho, jak málo je člověk tohoto světa hoden, A tím, jak intenzivně pokračujeme v sebezpytování a v myšlenkově silném chování duše, tedy v meditování, koncentrování a pronikání se morálními impulsy, můžeme takovým způsobem víc a víc vstupovat do elementárního světa. Avšak toto vstupování do elementárního světa je vlastně jen prvním stupněm iniciace. Chceme-li hovořit o následujícím stupni, musíme upozornit na jeden velmi zvláštní jev, jenž vlastně nemá ve smyslovém bytí nic, co by mu opravdu odpovídalo.

To, v čem člověk žije, jakmile dokáže elementárně vnímat, je jeho elementární tělo. Ale to měl i předtím, Rozdíl mezi elementárním tělem před nadsmyslovým pozorováním a po něm spočívá jen v tom, že elementární tělo je iniciací jakoby probuzeno⁵. Zatímco předtím jakoby spalo, potom je probuzené. Je to vlastně ten

nejtrefnější výraz, který v tomto případě můžeme použít.

---

⁵ v něm. orig. *aufërweckt*, což může znamenat i „vzkříšeno“ - pozn. překl.

Zjistíme však jednu věc. Jestliže jsme si na základě těch či oněch opatření, jež jsme v duševním životě učinili, osvojili schopnost vidět tu či onu skutečnost nebo tu či onu bytost elementárního světa - inu, pak zkrátka vidíme tuto bytost. Předpokládejme nyní, že jste se ve své přípravě dostali tak daleko, že jednu či druhou bytost vidíte. Tuto jednu nebo druhou bytost pak pravděpodobně uvidíte vždy znovu, udrželi se při stejné síle. To není nic obtížného. Uvidět něco jiného však nebude nijak snadné. Pokud na nějaký čas přestanete a potom se opět vrátíte, uvidíte přesto totéž. Zkrátka, v elementárním světě tomu není jako ve světě smyslovém. Jestliže jsou oči pro ten posledně zmíněný svět jednou připraveny, pak vidí všechno možné; jestliže jsou jednou připraveny uši, pak slyší všechno stejně. Tak tomu v elementárním světě není. Tady musíte kousek po kousku, bytost za bytostí vždy znovu připravit části svého elementárního těla. Tady musíte celý svět ohledat, pro každou jednotlivou bytost vždy znovu a znovu probouzet éterné tělo. Neboť člověk vytváří vztah či spřízněnost jenom s tím, co už viděl, k čemu už probudil éterné tělo, a nové vztahy musí vždy probouzet. To éterné tělo samo nedokáže; nemůže se ovládat a může se vracet vždy jen k téže bytosti, anebo může čekat, dokud nebude připraveno, aby vidělo jiné bytosti. Člověk, který učinil první kroky na cestě k iniciaci a dospěl k tomu, že vidí tu či onu bytost, ten či onen děj, se zatím nemůže orientovat v duchovním, nadsmyslovém světě; protože nemá k bytostem libovolný přístup, nemůže volně srovnávat jednu bytost s druhou. Má-li se orientovat, nemá-li se pouze dívat, ale s určitostí říci: to-

hle nebo támhleto je bytost, tohle nebo támhleto je děj, pak to musí dokázat srovnat s jinými bytostmi a ději v nadsmyslovém světě. Člověk musí mít možnost vykonat cestu od jednoho k druhému, musí se dokázat orientovat. I této orientaci se musí nejprve učit. Naučí se jí tím, že pokračujícím meditováním, pronikáním se morálností cítí, jak v

něm narůstají síly, jejichž činnost pociťuje jako něco velice zvláštního. A tady se musíme vrátit k tomu, chceme-li to popsat, že elementární tělo tu sice v obvyklém životě je, ale neustále spí, a že ho pro nadsmyslové vnímání musíme nejprve probudit. Abychom ho však probudili, musíme mít k tomu v duši síly. To, co přitom člověk dělá, prožívá zcela zvláštním způsobem.

Mohu to objasnit jen pomocí příkladu.

Představte si, že byste usnuli a věděli byste: v posteli leží mé tělo, nemůžu s ním pohnout, ale uvědomuji si: to tělo je zde! Já však vstoupím do duchovního světa a za nějaký čas se opět vrátím, abych toto tělo zase probudil. - To se může dít vědomě. Avšak v obvyklém životě se to děje nevědomě. To, co jsem vám právě popsal, člověk prožívá; vzhledem ke své tělesnosti bdí a spí, a je to on, kdo sám sebe probudí; jenom nemá vědomí toho, že to je on, kdo budí své fyzické tělo. Jestliže člověk prodělal první kroky k iniciaci, pak má toto vědomí. Proto je tomu skutečně tak, že člověk ví: tady mám své elementární tělo. - Člověk před ním stojí tak, že cítí: toto je pevněji vázaná část, která odpovídá mozku, toto je více pohyblivá část, která odpovídá rukám, toto - možná se to teď bude zdát paradoxní - je ta úplně pohyblivá část, která odpovídá nohám⁶. O tom všem člověk ví, ale ono to u něj spí.

---

⁶ myšlena část nohou od kotníku dolů; v něm. orig. *Fu/ien* - pozn. překl.

A když se vyvíjí dál a učiní nezbytná vnitřní duševní opatření a dospívá k duchovnímu světu, je to ustavičné probouzení. Jednou člověk probudí tento kousek, podruhé jiný kousek, jednou rozníť tento pohyb, jindy zase jiný. Zkrátka, je to vědomé probouzení elementárního těla, takže bychom mohli mluvit o stavu spánku elementárního těla, v němž se nachází obvykle, a o stavu bdění, do něhož ho dostaneme iniciací. To je rozdíl týkající se spánku a bdění u fyzického těla a u těla elementárního: u fyzického těla jsou spánek a bdění střídavé stavy, probíhající za sebou; u elementárního těla nedochází k takovému střídání, ale jsou zde oba zároveň.

Tak může někdo dospět k tomu, že na cestě k iniciaci toho pomocí prvních opatření hodně probudí s ohledem na elementární části hlavy, zatímco všechno, co odpovídá rukám nebo nohám, ještě hluboce spí. Zatímco je tomu u fyzického těla tak, že jednou spí a jednou bdí, u elementárního těla jsou vedle sebe bdící a spící části. A pokrok spočívá v tom, že ze spících částí se postupně stávají části bdící. To je to, co člověk vlastně dělá.

Kdyby člověk nebyl duchovní bytostí, pak by nemohlo dojít k tomu, co jsem použil jako příklad, pak by nemohlo jeho fyzické tělo ležet v posteli a on by nemohl vnímat, jak ho probouzí. Tak je ale duševno ještě něčím samostatným oproti tomu, co je zde probouzeno. To, co ho kousek po kousku probouzí, není elementární tělo. Je to něco jiného. A když si uvědomíte, že ve vaší duši je něco, co aktivně panuje nad elementárním tělem, takže ho to kousek po kousku probouzí, budete mít konkrétní, správnou představu toho, co nazýváme tělem astrálním. A žít v astrálním těle, prožívat se v astrálním těle, to znamená především prociťovat se jako

určitá vnitřní silová bytost, která je schopna postupně, kousek po kousku probouzet spící elementární tělo k vědomému životu. Existuje tedy určitý stav, který můžeme označit takto: člověk se nyní prožívá mimo fyzické tělo, neprožívá se však jen v elementárním těle, ale i v těle astrálním.

Abychom si tento krok iniciace ujasnili, musíme si osvojit schopnost rozlišovat to, co můžeme prožívat pouze vnitřně, dostaneme-li se do svého elementárního těla. Vyložil jsem vám, co prožíváme, dostaneme-li se do elementárního neboli éterného těla: rozprostřeme se, roztékáme se. Takový je konkrétní pocit. Ale takový je i hlavní povšechný pocit, který člověk má: že uniká z fyzického těla, je stále větší a větší a rozlévá se do dálav světa. Vžít se do astrálního těla a vědomě žít v tom, co kousek po kousku probouzí tělo elementární, to je spojeno ještě s něčím jiným: s tím, že vyskočíme ven ze sebe a chopíme se něčeho, co už bylo venku; nikoli rozšiřování toho, co už je.

Jestliže jsme v elementárním těle, víme, že fyzické tělo k tomu ještě patří. Jestliže se ale vžijeme do astrálního těla, pak víme: je nám, jako bychom nejprve žili v sobě, pak jsme ale sami ze sebe unikli a vnikli jsme do něčeho jiného, a teď je naše fyzické tělo (a možná i tělo elementární) něčím mimo nás; jsme něčím, v čem jsme dříve nevězeli, a naše fyzické tělo je nyní něčím, co se stalo naším objektem, co už není naším subjektem; díváme se na ně zvenčí.

To, že člověk sám sebe přeskočí, že se na sebe dívá a uchopí se, je přechod k bytí v astrálním těle. Když tam člověk přejde, když udělá tento skok a ví: tak to jsem teď já, to se dívám na sebe jako dříve na rostlinu nebo na kámen, pak má nejprve pocit, o němž můžeme

řící, že ho na prvním stupni nezůstane ušetřen asi nikdo, kdo směřuje k iniciaci; cítím, že jsem v nadsmyslovém světě a ten se rozprostírá - do nekonečna. Nemůžeme ani říci „do všech stran“, neboť má mnohem více stran a také zcela jiné dimenze než obvyklý svět. Ale člověk je v něm sám. Je se svým životem uvnitř astrálního těla - a všude je svět, rozprostírající se do nekonečna, nikde žádná bytost, člověk je sám a sám! A přepadne ho něco, co můžeme nazvat duševně nanejvýš vystupňovaný pocit osamělosti.

Je důležité, aby člověk takové pocity vydržel, aby je dokázal prožít; z překonání těchto pocitů totiž vzejdou síly, které vedou člověka dál, které se stávají silami zření. A nanejvýš reálným se stává to, co jsem se v dramatu „Strážce prahu“ pokusil podat v několika řádcích, kde Maria vede Jana do nekonečných ledových plání, kde je lidská duše sama, docela sama. A je-li člověk v této osamělosti, pak musí čekat, trpělivě čekat. Zda čekat dokáže, zda si osvojil tolik morální síly, aby čekal, na tom závisí mnohé. Pak totiž přichází něco, co člověk může vyjádřit takto: ano, nyní jsem v nekonečnu docela sám, vynořuje se však ve mně něco jako vzpomínky, které však žádnými vzpomínkami nejsou.

Říkám, „jako vzpomínky, které však žádnými vzpomínkami nejsou“, protože všechny vzpomínky obvyklého života jsou takové, že si člověk vzpomíná na to, před čím již jednou stál, co již jednou zažil. Představte si však, že byste tu stáli nitrem své duše a vynořovaly by se představy, které by vyžadovaly, abyste je k něčemu vztahovali. Jenže vy jste je neprožili! Víte, že tyto představy se vztahují k bytostem, avšak před těmito bytostmi jste nikdy nestáli. Toto vnitřní vynořování světa, který je člověku neznámý, o kterém ale ví, že ho nese

v sobě, že to jsou samé obrazy, to je další ze zážitků na cestě k iniciaci.

A pak učiníme zvláštní zkušenost, zkušenost, že můžeme získat vztah k tomu, co se tu vynořuje v podobě představ, že můžeme milovat a nenávidět to, co se tu vynořuje, že můžeme k jednomu chovat úctu, k druhému pýchu. Procitá nejen množství vnitřních představ, ale také něco jako vzdouvající se a opadající vlny nadsmyslových citů a pocitů. Člověk je docela sám se sebou, sám se svým vnitřním světem, který se tu vynořuje. Zpočátku sami nevíme nic kromě jakési neurčité temnoty, ale jsme plni vztahů k těmto věcem. Vezměme si charakteristický příklad.

*Nadsmysl
ové city*

Něco, co se tu vynoří jako obraz, v nás vzbudí lásku. Nyní jsme vystaveni silnému pokušení. Vznikne hrozné pokušení, neboť nyní milujeme něco, co je v nás samých. Jsme vystaveni pokušení milovat tu věc proto, že patří k nám samým, a musíme nyní napřít veškerou sílu k tomu, abychom tuto bytost nemilovali proto, že ji máme, ale proto, že je to ta či ona bytost - přestože je v nás. Úkolem je udělat nesobeckým⁷ to, co je v nás samých⁸. A to je těžký úkol, úkol, s nímž se nedá v obvyklém smyslovém světě nic duševního srovnat. V obvyklém smyslovém bytí není vůbec možné, aby člověk zcela nesobecky miloval to, co je v něm. To však musí, když přijde tam nahoru.

*Pokušení
egoistické
lásky*

Tím, že tu bytost zahrneme silou lásky, vyzařuje ona sama sílu, a nyní také vidíme, že ona chce z nás ven. A dále vidíme, že čím více lásky dokážeme sami použít, tím větší dostává ona sama sílu prolomit něco, co je

*Účinek
lásky
a nenávisti*

---

⁷ v něm. orig. *selbstlos*, tj. „sebeprostým“ - pozn. překl.

⁸ v něm. orig. *was in dem Selbst drinnen ist* - pozn. překl.

v nás jako schránka, a uniknout ven do světa. Pokud ji budeme nenávidět, dostane sílu zrovna tak; potom nás bude napínat, bude nás tlačit a protlačí se ven, jako kdyby se plíce nebo srdce chtěly protlačit přes kůži těla. Tak tomu je u všeho, s čím se spojíme láskou nebo nenávisť. Rozdíl mezi oběma zážitky je však následující: to, co milujeme nezištně, odejde, my však cítíme, že nás to bere s sebou, jdeme cestou, kterou jde i ono. To, co nenávidíme nebo vůči čemu jsme pyšní, protrhne onu schránku, odejde a nechá nás samotné, a my zůstáváme v osamění. Tento rozdíl vnímáme na určitém stupni velmi silně: vezme nás to s sebou, nebo nás to tu nechá. A vezme-li nás to s sebou, máme možnost přijít k bytosti, kterou jsme prožili v jejím obrazu. Poznáme ji. A tím, že se v nás vynoří obrazy bytostí, které dosud neznáme, a my k nim získáme nějaký vztah, dostaneme se sami ze sebe a přijdeme k celému tomu národu, který poznáváme ve druhém duchovním světě. Vžíváme se do světa, který je obvykle nazýván světem devachanským, do vlastního duchovního světa, nikoli tedy do světa řekněme astrálního. To je totiž naprostý nesmysl, že bychom se svým astrálním tělem, které jsem popsal jako to, co probouzí tělo elementární, dostali do astrálního světa; dostáváme se do vlastního duchovního světa, do toho, co je v mé „Teo- sofii“ nazýváno duchovní zemí*, a stojíme před samými duchovními bytostmi.

O tom, jak je dále poznáváme, jak jsou odstupňovány, jak se stanou tím, co je popsáno jako svět vyšších hierarchií, s nímž jsme se seznámili, od andělů až k serafínům, si dále povíme zítra.

Mnichov, 28. srpna

Rudolf Steiner

GA 138